

עיון בנושא

קידוש השם

לזכרו של

דניאל מושיץ הי"ד

דני מושיץ ז"ל

כ"א אב התשכ"ד - י"ט אדר התשמ"ה

קידוש השם

כפי שעולה מעיון בתנ"ך ודברי חז"ל בנושא

לזכרו של אחי דני מושיץ הי"ד

שנפל על קידוש השם

בהיתקלות עם מחבלים בלבנון

בי"ט אדר התשמ"ה במלחמת שלום הגליל

אחותו אריאלה מושיץ

איך אפשר בכלל
להתחיל לכתוב דברים לזכרו.
דברים שמנסים להביע
את אהבתנו
את הערכתנו
לבן, לאח,
לחבר, לאהוב...

ויהי רצון	ובכל זאת -
שמלים אלו יביעו במקצת	אנו צריכים את המלים
ומלים אלו יהיו לרצון	שינסו להזכיר לנו
לה'	את מחשבותינו
לדני	את הרגשתנו
ולכם קוראים יקרים.	ואת הערכתנו לדני זצ"ל

הקדמה - פתח דבר

הרעיון לכתיבת עבודה ולהוציאה לאור בחוברת לזכרו של דני זצ"ל בנושא "קידוש השם" נולד בערב שבת פרשת נשא (י"א סיון התשמ"ה) אחרי שאחד מחברינו מיסוד המעלה שבגליל צלצל וספר על הרושם שדמותו של דני עשתה במושבה בכך שקראו על נפילתו. והוא ספר להם שהכיר אותו מגיל עשר וכבר אז התבלט במיוחדותו. כששאל לפני שאכל מהפירות האם הם מעושרים... אחרי שיחת הטלפון הזו אמרה אמי: "עד כמה שהמחיר כבד אבל הרושם שדני עשה הוא גדול ואחרת לא היו יודעים על יפי הנפש שיש בין הדתיים. איזה קידוש השם נוצר...". כששמעתי דברים אלו מאמי נזכרתי שדני הציע לי לכתוב עבודה בנושא זה כששאלתיו על מה לכתוב עבודה ביהדות, במסגרת לימודי במכללת אורות. אני זוכרת באיזו פשטות ובלי לחשוב הרבה דני אמר לי: "תעשי עבודה על קידוש השם". כן קידוש השם. שאפשר לומר עליו שהוא הדבר העליון ביותר. זו היתה נקודת מפתח בחייו של דני ואף זכה שמותו יהיה על קידוש השם...

זו הקדמה שנבחרה מני רבות ומבחינה מסוימת בלית ברירה. בלית ברירה, מפני שהכתוב בה גדול, אך יש בו גם די הרבה מן הסתום. אולי אפשר לומר ש"הסתום" הראשון שאותו יש לבאר הוא למה בחודש סיון הזכירו את נפילתו למרות שהדיון בין החברים היה שלושה חודשים אחרי נפילתו (לא כ"כ הרבה זמן...). ובכל זאת, ההקשר היה כתבה ב"ידיעות אחרונות" על פלוגת "שקד" ובה מזכירים שני בחורים מישיבת הסדר שנפלו במהלך סיור, ואז חברנו אריק לובובסקי (נ"י) ספר להם על דני מה שספר...

למען האמת, הפעם הראשונה שהייתי מודעת לכך שענין קידוש השם (וחילול השם) היה נקודת מפתח באורח חייו של דני היתה במשך ה"שבעה" כשנכנס אלינו הרב בצלאל לנדאו לאי"ט שהגדיר את דני כמטר ותשעים של חרדה לחילול השם... ולאחר כמה שבועות ראיתי

שכך אף הגדירוהו עוד בחייו בעלון הפלוגתי. על מדרגה גבוהה זו בכוונת עובד ה' אומר הרמח"ל על כוונת החסיד. (1) בעבודת ה' "נמצאת למד שזוהי הכוונה המעלה שהיא רחוקה לגמרי מכל הנאת עצמו ואינה אלא לכבודו של מקום ולקידוש שמו יתברך המתקדש בכריותיו בשעה שעושים רצונו" (מסילת ישרים, פרק י"ח ב"באור מידת החסידות").

לפני שאתחיל בגוף העבודה, אזכיר לעצמנו מספר נקודות שהיו אצל דני בהקשר של קידוש השם. נראה שהדבר המשמעותי ביותר בעיניו זה שאחד משיקוליו של דני ללכת לצבא (ולא לדחות את השירות הצבאי) היה שטען שזהו חילול השם שבני ישיבות אינם הולכים לצבא ובמשך השירות הצבאי עצמו, כשניסה לשכנע את חברו לשפר את רמת החיילות שלו, אחד מנימוקיו היה שכאשר בחורי ההסדר יהיו חיילים טובים, יסתכלו עליהם אחרת, יעריכו את בני הישיבות יותר, ובכך ראה קידוש השם. וביום לפני שנפל דאג במודע לכך שהעיתונאית עדנה פאר תכתוב במפורש בכתבה שבחורי ישיבות יושבים בקו הראשון, וכמובן, לדאבוננו הרב, רק על ידי נפילתו, התפרסמה ישרותו העצומה. "יפיות נפשו" של בחור ישיבה אמיתי התגלמה והתפרסמה ברגישותו ומוסריותו הגבוהה של דני בשעה שחשש לקטוף פירות מעצי נוכרים בלבנון, שמא יהיה זה גזל נכרי.

ובעניין השפעת דני על חבריו אמר אחד מחבריו הקרובים: "מה סוד ההשפעה הברוכה שהיתה לדני על הסובבים שגרמה ש"שם שמים יתאהב על ידו? אי אפשר להבין זאת ללא הערכת הסביבה שבה התבלט. בעולם ובתקופה במ ישנה תופעה של המעטת חשיבותם של ערכים ומקומות, שבה ישנה השוואה מוחלטת בין מקומות וזמנים, בין פעולות ודיבורים, שאין בו מקום לדבר מקודש מובדל, נתחללו ערכים המקודשים והוצבו בפניהם סימני שאלה;

(1) שהוא המעלה גבוה יותר מן הצדיק שעושה לפי הדין, הצדק לעומת החסיד מלשון חסד, שעושה לפנים משורת הדין.

ובעולם שכזה התבלט דני והצטיין בייחוס חשיבות לכל פרט ברצינות, ערך הוא קדוש אם מתייחסים אליו ככזה. ובענייני שמים, ועניינים שבתורה כדרך ארץ, אכן דני היה נאה דורש ונאה מקיים. בלבו היתה אהבתו לדברי הרב שב"מוסר אביך" (2) "צריך לבקש את הקב"ה בתוך הדרכים שהוא מתנהג בהם... ויבקש בהם את שמו ית' וישתדל מכל שכלו וכוחותיו לעשות את מה שהוא עושה בתכלית השלמות" אכן נאה דורש ונאה מקיים.

אקדים שוב ואומר שאני תפילה שהדברים יהיו ברורים ומקובלים עליכם הקוראים, וכך אומר שבעבודה זו הרחבתי את המושג "קידוש השם" על ידי הגדרתו המילולית כדי שאפשר יהיה לקשר בין המובנים השונים של המושג כפי שעולים בתנ"ך ובחז"ל.

אינני מתימרת לחדש חידושי תורה; עיקר מטרתי היא למלא את בקשתו של דני לכתוב עבודה בנושא זה וכמובן שיהיו לנו דברים לזכרו של הצדיק...

כן אקדים לדברי שעוסקים כאמור בנושא "קידוש השם" שאני מביאה בחיבור זה הם כאין וכאפס לעומת קיום קידוש השם על ידי מסירת הנפש של אלפי היהודים במשך הדורות שקפצו לכבשני האש, ומסירות נפש זו נותנת לנו כוח רב בשמירת הגחלת של עם ישראל.

יהי זכרם ברוך!

---

(2) הראי"ה, "מוסר אביך", פרק ב', ב', מוסד הרב קוק, תשל"א, עמ' ל"ט.

הקדמה כללית לנושא

כשאנחנו עומדים בפני הנושא "קידוש השם", ישנה מבוכה מסוימת, מפני שאנחנו משתמשים במושג בהקשרים רבים למרות שאין לנו לכל מובן שאנחנו משתמשים בו מקור. המובן הראשון הידוע והמוכר שיש לנו מקור אליו הוא למות על קידוש השם, יהרג ואל יעבור, אך למובן זה אנחנו מצרפים היום למות במלחמה למרות שאין לנו הוכחה לכך מן המקורות (ונראה לי שבה מצאתי לכך הוכחות, ראה בעמ' 9-10 - בנושא ישראל מקדשי שמך). היבט נוסף שאנחנו משתמשים במושג קידוש השם הוא במובן של הרושם החיובי של מעשינו באופן מיוחד על מי ששם שמים לא כ"כ אהוב עליו.

בעבודה זו ניסיתי למצוא הגדרה רחבה למושג "קידוש השם", כדי שאפשר יהיה למצוא מכנה משותף בין המובנים של קידוש השם. העבודה מחולקת לנושאים לפי המובנים השונים של המושג, כפי שעולים מן המקורות שעיינתי בהם. אין אני מביאה הרבה מדרשים כדי להוכיח את המובנים השונים של המושג קידוש השם, אלא הסתפקתי בהסבר המובנים השונים והבאת מספר דוגמאות. לא עסקתי בצד ההלכתי של הנושא אלא בצד הרעיוני, במושג קידוש השם כפי שעולה מן המקורות, ושיבצתי כמה הלכות שאף מהן למדתי מובנים שונים למושג.

הקדמה המתארת את שיטת עבודתי

שיטת עבודתי מבוססת גם על שיטת לימודו של דני: עיון ישיר במקורות הראשוניים, דהיינו בתנ"ך ודברי חז"ל עליהם ונסיון לברר דרכם את מהות הנושא. על כן עיינתי בפסוקים בתנ"ך, בהם מופיע הביטוי "ונקדשתי" שעל ביטוי זה בויקרא כ"ב ל"ב חז"ל אמרו (בספרא) את קידוש השם הקלאסי ע"י מסירות נפש: "מסור עצמך וקדש שמי". (1) כן עיינתי בהטיותיו השונות של ביטוי זה של "ונקדשתי" (2). לדברי חז"ל על פסוקים אלו הגעתי דרך ספרו של הימן "התורה הכתובה והמסורה" (3), שמציין את המקורות שבהם חז"ל התייחסו במקומות שונים לפסוקים בתנ"ך (4). כן הוספתי לעיין בקובץ מאמרי חז"ל על נושא זה כפי שנאספו בידי הרב גרוס ב"אוצר האגדה" (5).

-
- (1) הפסוק שעליו חז"ל אמרו את מצות קידוש השם ע"י מסירות נפש הוא: "ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם". והספרא הוא: "משמע שנאמר ולא תחללו אמור קדש, כשהוא אומר ונקדשתי, מסור עצמך וקדש שמי, יכול ביחיד תלמוד לומר בתוך בני ישראל המרובים. הביטוי "ונקדשתי" שעליו חז"ל אמרו את מצות קידוש השם מופיע בתנ"ך במקומות נוספים, אציין כאן רק את המקורות בהם מופיע ביטוי זה: יחזקאל כ' 41, כ"ח 22, 25, ל"ט 28. (2) ההטיות הן: א. בהקדשי (יחזקאל ל"ו 23, ל"ח 16). ב. "והתקדשתי" (יחזקאל ל"ח 23). ג. "נקדש" (שמות כ"ט 43, ישעיה ה' 16). ד. "אקדש" (ויקרא י' 3). ה. "ויקדש" (במדבר כ' 13).
  - (3) הוצאת דביר ת"א תשל"ט.
  - (4) בקבצים שונים של דברי חז"ל בזמן התנאים ודברי חז"ל שבגמרא בהתייחסם לפסוקים בתנ"ך.
  - (5) הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים, תשט"ו.

לסיכום הצד ההלכתי (במקורות הראשוניים) (6) השתמשתי בדברי הרמב"ם בהלכות יסוד התורה כן עיינתי במקורות שונים שעוסקים בנושא חילול השם כדי לברר את הנושא כפי שהמהר"ל אומר "כל הדברים נקנה הידיעה בהם מן ההיפך" (8).

---

(6) עיקר הדיון ההלכתי "במקורות הראשוניים" הוא במסכת סנהדרין, דף ע"ד: ועל יקרת המקורות הראשוניים ראה נספח א', עמ' 31.

(7) פרק ה', ראה נספח ב', עמ' 33.
לא העמקתי בהיבט ההלכתי של נושא זה מפני כמה סיבות:
א. אין אנו מועמדים כיום במצב של "יהרג ואל יעבור".
ב. גדולים וחכמים ממני כבר עסקו בנושא זה ועל כן לא ציפיתי מעצמי בתור בחורה להוסיף מימד להיבט ההלכתי של נושא זה. הפרופ' נחום רקובר, בספרו "אוצר המשפט" (הוצאת מכון הרי פישל, תשל"ה, עמ' 297), מביא רשימה בזבליוגרפית של מקורות בדיון ההלכתי של קידוש השם.
נראה לי מעניין לראות את הנושא במובן הרחב כפי שעולה מתוך עיון במקורות בתנ"ך ובחז"ל ובהקשר לשימושנו כיום במושג זה.

(8) "נצח ישראל", תחילת פרק א'.

ברור הנושא לפי הסדר

ואתחיל בברור הנושא לפי הסדר: המושג **קידוש השם**, לא מופיע בתנ"ך, אלא "רק" בחז"ל. לעומת זאת, המושג **חילול השם** מופיע פעמים רבות (9) ואף בפסוק שעליו דרשו חז"ל את מצות קידוש השם על ידי מסירות נפש. ואכן, עלינו לזכור שכאשר אנו עוסקים בנושא קידוש השם אין המדובר בקידוש השם (י'ק'ו'ק') כי ה' עצמו קדוש כמובן, אלא אנו עוסקים בנושא קידוש השם. ולצורך ברור הנושא אזכיר ש-"שם" הוא כינוי שאנחנו נותנים לדבר כפי שהוא מתגלה אלינו. וה"שם" (בה' הידיעה) הוא הכינוי שלנו להתגלות, להתגלותו של הקב"ה, שהרי אנו תופשים רק את התגלויותיו וקידוש השם הוא כשיש התגלות של אלוקות שקדושה בעינינו לפי הכנה זו נבין מדוע הביטוי "ונתקדשתי" (שעליו כאמור חז"ל אמרו את הצווי **לישראל** למסור את הנפש) מופיע בתנ"ך גם לגבי **הקב"ה** שהתגלויותיו תהיינה קדושות בעיני האנשים כאשר יתגלה בזמנים ואופנים שונים, ו"הבאים בתור" לקדש את השם, התגלות של אלוקות דרך נבראי ה' הם ישראל, עם ה'.

קידוש השם על ידינו הוא כשניכר בנו "הענין האלוקי"
והופעת האלוקות דרכנו מוצאת חן כפי שחז"ל מגדירים את קידוש השם "ששם שמים יתאהב על ידך" (10).

---

(9) ואתחיל בהבאת ביטוי זה מהתורה שמופיע בהקשר של נתינת הבן למולך בויקרא י"ח 21, והכהנים אם לא ישמרו את האסורים עליהם בויקרא כ"א 6, וכ"ב 2.
בנ"ך בהקשר של אי-קיום מצוות, בכך שלא משלחים עבדים לחופשי. בירמיה ל"ד 16, ובגלוי עריות בעמוס ב' 7.
בהקשר של מחיית ישראל ביחזקאל כ' 9, 14, 22. ועצם הימצאות ישראל בחו"ל ביחזקאל ל"ו 20, 23 ושפלות ישראל לעיני הגויים ביחזקאל ל"ט 7.
(9ב) ראה נספח ג', עמ' 34.
(10) יומא פ"ו.

חז"ל מדריכים אותנו בעניין זה שהדרך העיקרית המקסימלית לכך הוא במסירות נפש: "מסור עצמך וקדש שמי" (ספרא) ז"א, כל התאמצות, כפי שחז"ל מגדירים, מסירות נפש, שהיא ויתור על כוחות החיים שבנו (הנפש) וכל זאת למען קיום דבר ה' מקדשת את השם. כפי שצינו לעיל, המהר"ל אומר "כל הדברים נקנה הידיעה בהם מן ההיפך" ולכן כשיש סתירה בין כוחות הגוף, כוחות החיים הטבעיים (כפי שחז"ל מגדירים הנפש) ודבר ה', והיהודי מתגבר על כוחות נפשו מתגלה שיש אלוקות, שיש מעבר, והתגלות זו של אלוקות מוצאת חן ובכך שם שמים מתקדש.

היבט נוסף לעניין זה של קידוש השם ^{ענ} על ידי מסירות הוא, שהמסירות נפש עצמה מראה שהעניין האלוקי מכובד על מקיים דבר ה' (בכך שהוא מוותר על היקר ביותר - כוחות נפשו). **ובכך שם שמים מתקדש.** לעניין מסירות נפש, התאמצות, אפשר לקשר גם כן לדני שהיה משקיע "עד לסוף", שהשקיע בכל דבר את מיטב כוחותיו וכמובן גם בעבודת ה' והשקעה זו קדשה שם שמים. אשריו...

להגדרתנו המילולית את המושג קידוש השם - שתהיה התגלות של אלוקות שמוצאת חן (ע"י ה' או דרכנו). ניתן לקשר את מה שאנחנו מכנים קידוש השם: "מה שיאמרו". איך הדבר יראה לצופים ומה הם יגידו על כך, שהרי אמרנו שקידוש השם הוא התגלות של אלוקות שמוצאת חן והשלב הבא הוא מה שאומרים על כך. עניין זה אף עולה מעצם העובדה שלביטוי "ונקדשתי" בתנ"ך מצורף הביטוי "לעיני" או "בתוך". (לדוגמא: "ונקדשתי בכם לעיני הגוים", , י"ח כ' 41 וכדומה ב-יחזקאל כ"ח 25 ול"ט 27). וכן ראה נספח ד', גמרא שבה הביטוי מה אומרים כתוב בה במפורש.

נראה לי להעיר שני דברים לעניין זה:

א. קידוש השם כפי שאנו מכנים "הרושם" הוא מימד נוסף למעשים שלנו איך הדבר נראה לשני, כפי שדני אמר לחבר: "כל הזמן לומדים ממך...".

ב. לפי הסברה יש להשגיח בענין איך "הענין האלוקי" נראה, באופן מיוחד בעיני האנשים ששם שמים לא כל כך אהוב עליהם. על ענין זה אחד מחבריו של דני כתב עליו (בהקשר של תכונה נוספת שהיתה בו): "דני לא יכול לסבול אי-בהירות וזיופים. תדמית התורה בעיני היהודים שאינם שומרי תורה ומצוות חרה לו ביותר. למה כך אומרים על התורה, שהדברים כל כך לא נכונים...".

לאחר שהגדרנו פחות או יותר את המושג קידוש השם (על פי הוראתו המילולית, ובהקשר של מסירות נפש) אביא את הגדרתו של הרב צבי יהודה לנושא זה, שכתבם תחת הנושא "כבוד אלוקים" (כתבתי בסוגריים את הערותי):

"כבוד אלוקים, הכבוד העליון האמיתי; שכל הנברא הנוצר והנעשה ממנו הוא לכבודו, ודאי אינו ענין של הידור חיצוני, אלא של גילוי ערך ההוויה העצמי האמיתי, בבחינת שכל הנמצאים אינם אלא מאמיתת המצאו. לפיכך כל עיקרו של **חילול השם** והקדש הרי הוא בהוצאתו (של הנברא) מן מעלת קדשו אל מצב החול, ובשנוי ענין קיומו וזיוף צורת מציאותו על ידי זה וכן קדוש השם והחזקת גודל הופעתו, (של ה' הנברא) עד למילוא כל תוכן החיים וממשתם בו, הרי הוא התבררותה הגמורה של החלטיות ערך ההוויה הקיום והחיים, מה קדוש לעולם קיים (11).

הרב מתחיל את הנושא ב"כבוד הנבראים" (שיש לכבדם מפני שהם ברואי ה'), וממשיך באומרו שחילול השם הוא בהוצאתו של הנברא (שעליו התחיל לדבר בפתיחת דבריו). מן מעלת קדשו אל מצב

---

11) הרב צבי יהודה: "אורות הדעת" בהוצאה מיוחדת לשנת השבע של מכללת אורות ישראל, התשמ"ה, עמ' י'.

החול. שם הוא כאמור כינוי להתגלות, ולכן כשלא ניכר שהנבראים שהם אחד מהתגלויותיו של הקב"ה שם מה' אז יש מצב של חילול השם; חילול ההתגלות (שהרי חילול הוא מלשון חלל, שאין). וההיפך כמובן מחילול השם הוא ב"החזקת גודל הופעתו (של ה' בנברא) עד למילא כל תוכן החיים וממשתם בו".

כשמתגלה שהנבראים הם מה' - "החזקת גודל הופעתו של ה' בנברא". ושוב ענין זה מתגלה בצורה ברורה כאשר יש סתירה בין הקדושה שבנו והאפשרות לעבור על צווי ה' שהיא הדרכה כיצד לחיות חיי קדושה בארץ. והיהודי בוחר שלא לעבור על צווי ה', (שמתגלה בהלכה, שקובעת מתי יש למסור את הנפש) הקדושה שבנו מתגלה בחיי יום יום על ידי קיום מצוות שהן הדרכות אלוקיות שהקדושה שבנו תצא לפועל, תתגלה (12) "מילוא כל תוכן החיים וממשתם בו" כשתוכן החיים, האלוקות שמחיה את העולם מתממשת מתגלה במציאות על ידי קיום רצונו.

---

(12) ואל האדם שנפשו אלוקית שכלית, ראוי לו פעולות מיוחדות והן פעולות המצוות שבתורה (אמצע פרק א' בתפארת ישראל) והתורה והמצוה הם השלמה את הנפש לצאת אל הפועל ולהיות מושלם (כנ"ל סוף פרק ג').

ואתחיל כעת בברור הנושא לפי הסדר, הוא יכלול שני חלקים:

א. מובנים שונים של המושג קידוש השם (רוב העבודה)
ויכלול את ארבעת הנושאים הבאים:

- א) קיום השם - כולל את הסעיפים, ראה פירוט בעמ' 8-18.
- ב) נקדש את שמך בעולם כשם שמקדישים, עמ' 19.
- ג) אחריות העם והיחיד לתדמיתו, עמ' 20-23.
- ד) הופעות של אלוקות שמגמתן יראת ה', עמ' 22-23.

ב. היבטים שונים בנושא קידוש השם

- א) חומרת קידוש שם שמים ע"י מסירות נפש, עמ' 24.
- ב) מדרגת האיש שמקדש שם שמים ע"י מסירות נפש, עמ' 25-26.
- ג) חומרת וחשיבות קידוש השם - כללי, עמ' 27-30.

חלק א' - מובנים שונים של המושג קידוש השם

א. קידוש השם - קיום השם

נראה לי שאפשר לקשר מובנים רבים של קידוש השם למושג קיום השם - שידעו שיש השם, שיש התגלות של האלוקות. כמובן שאפשר לקשר מובן זה לקידוש השם במובן של כבוד מקודש, שכאשר יש התגלות של אלוקות (שמוכיחה שיש אלוקות) אז ממילא הופעה זו מכובדת.

ניתן להוכיח מובן זה של קידוש השם - קיום השם, שידעו שיש התגלות על ידי המושג ההפוך לקידוש השם, חילול השם. חילול השם הוא מלשון חלל - שאין, אין השם, אין התגלות של אלוקות (וכשלנו נראה שאין התגלות אז בעינינו אין אלוקות כי אנו תופשים רק את **התגלות ה'**), ענין זה של קידוש ה', קיום השם, נרמז בחז"ל שאמרו שהפורענות במצרים היתה על שלא קדשו את שמו הגדול בכך שפרעה אמר: "מי ה' אשר אשמע בקולו" ובכך הכחיש את קיומו של ה' והפורענות במצרים, התגלות ה' בניסים הוכיחה לו את ההיפך. וכך אומר המדרש: "ומנין שלא הביא המקום פורענות על פרעה ועל מצרים, אלא על שלא קדשו את שמו הגדול בעולם, שבתחילת הענין הוא אומר מי ה' אשר אשמע בקולו (13) ולבסוף אמר ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים" (14).

כללתי בנושא זה את: 1) ישראל מקדשי שמך (כפי שאנו חותמים את הברכה האמצעית בתפילת העמידה בשבת), ובגלל חשיבותו הבאתי אותו ראשון למרות שהוא לא עולה בצורה **ישירה**, מן הפסוקים והמדרשים. 2) שיראו **שידי** משלה **לי**, בעמ' 11-13 שיראו שה' שולט על ידי ניסיו בעולם.

13א) ראה נספח ג', עמ' 34 על תפישתנו את התגלויות ה'.

13ב) שמות, ה' 2.

14) שמות, ט' כ"ז. המדרש הוא מספרי על דברים ל"ב ג'.

- (3) קידוש השם קיום השם על ידי קיום מצוות (מתגלה שיש ה' על ידי כך שעושים את רצונו). עמ' 14-15
- (4) קיום השם - כשמתגלה שיש קדושה. עמ' 16-18.

1. ישראל מקדשי שמך

למען האמת קשה למצוא הוכחה מפורשת ילענין זה שישראל מקדשי שמך, מקיימי שמך, מגלים שה' קיים, בצורה **ישירה** בתנ"ך ובחז"ל, אך הוא נכתב במפורש לגבי המושג ההפוך לקידוש השם. שיהיה חילול השם אם יהיה מצב (שהוא בלתי אפשרי) שלא יהיה עם ישראל וכך הקב"ה נימק את הסיבה שלא כילה את ישראל במצרים ובמדבר למרות שהיו ראויים לכליה: "ואמר לשפך חמתי עליהם לכלות אפי בהם... ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים" (15).

מלבד הענין של מה יאמרו הגוים על כך שה' לא קיים את דיבורו יהיה חילול השם כשלא יהיה עם ישראל, עם ה'. העם שדרכו ה' מתגלה בעולם, חז"ל אמרו על הפסוק: "למען **שמי** אאריך אפי" (16). אלו ישראל **שיחד הקב"ה שמו עליהם**. "אנכי ה' **אלקיך** ושתף שמו בשמם" (17). "ששתף שם **אל** בשמם - **ישראל**" (18) ולכך האריך הקב"ה אפו עם ישראל שלא טרדם וגבה מהם קמעא קמעא בגלות. כדי לנקום ולא בקש למחותם שלא יתחלל שמו בהם" (17) וכך אנו אומרים (על סמך הכתוב בקבלה) "קודשא בריך הוא וישראל חד הוא". ולכן חילול ישראל שלא יהיה ישראל הוא חילול השם, חילול ההתגלות ואכן אחד מטענותינו בענייני אמונה שקיומו של עם ישראל בעולם במשך אלפי שנים מוכיח שיש אלוקות בעולם. עם ישראל חי!

---

(15) יח' כ' ח'-ט' (ועיין בפרק כולו).

(16) ישעיה, מ"ח ט'.

(17) במדבר רבה, פרק ה' בהוצאת האחים ראם.

(18) פירוש המהרזו שם.

נראה לי שענין זה של קידוש השם נותן מימד נוסף לקיומו של כל יהודי בעולם, בעצם שייכותו לעם ישראל ואכן חז"ל תקנו שיש לומר קדיש, לבקש ששם ה' יתקדש. לאחר שיש פחות יהודי, פחות מקדש שם שמים בעולם, לקידוש השם במובן זה של עצם קיומו של עם ישראל בעולם אנו יכולים לתרום את חלקנו על ידי הגדלת עם ישראל (באופן ממשי).

לקידוש השם במובן זה משתלב מה שאנו אומרים על חייל שמת על קידוש השם שהוא נפל על קיום השם... קיום התגלות ה' בעולם קיום עם ישראל בכך שהלך להגן עליהם.

ענין זה אף משתמע מן הגמרא (תענית י"ח): שדנה בהרוגי מלכות שרש"י אומר עליהם שמת על קידוש השם שהם שני בחורים מלוד שמסרו עצמם לידי המלך בטענה שהם פגעו בבתו **כדי להציל את שאר ישראל ממנו** "לוליינוס ופפוס אחים שהרגם טוריינוס הרשע בלודקיא ע"י גזירה שנגזרה על **ישראל** להשמיד, על שנמצאת בת מלך הרוגה וחשדו את ישראל עליה ועמדו האחים הללו ואמרו מה לכם על ישראל אנו הרגנוה". ודני קנה מעלה זו של הרוגי מלכות, של הגנה על ישראל, ע"י ההכרה שזה יעודו וביטא זאת בכך שאמר לי במוצאי שבת האחרון שהיה בבית: "אני עושה את חובתי...". ומאחר והעיון הוא לזכרו של אחי שנפל במלחמה, אביא כאן את דברי הרב קוק מאורות (אורות המלחמה, א'). שבהם אומר הרב על דין הנופלים במלחמה: "כשיש מלחמה גדולה בעולם מתעורר כח משיח, עת הזמיר הגיע, זמיר עריצים, הרשעים נכחדים מן העולם והעולם מתבסס וקול התור נשמע בארצנו, **היחידים הנספים בלא משפט**, שבתוך המהפכה של שטף המלחמה יש בה ממידת מיתת צדיקים המכפרת, **עולים הם למעלה** בשורש החיים ועצמות חייהם מביא ערך כללי לטובה ולברכה אל כלל בנין העולם בכל ערכיו ומובניו".

2. **שיראו שידי משלה לי** (ע"י ניסים)

כך אומר בעל מצודת דוד על הביטוי "ונקדשתי" שביחזקאל (כ' 41)
"על ידיכם אהיה מקודש לעיני העמים כי יראו שידי משלה לי".

קידוש השם הוא - שיראו שידי משלה לי ולכן צרפתי קידוש השם
במובן זה גם כן תחת הנושא של קיום השם - שידעו שיש אלוקים
ואכן בפסוק הבא כתוב - "וידעתם כי אני ה'", כך שקידוש השם
מקושר לידיעת ה'. הנושא שבו מופיע קידוש השם זה הוא **קיבוץ
גלויות**: "בריח ניחוח ארצה אתכם בהוציאי אתכם מן-העמים וקבצתי
אתכם מן הארצות אשר נפצתם בם ונקדשתי בכם לעיני הגוים" (19).
קידוש השם זה הוא כאשר הקב"ה גורם לשיבת עמו לארצו ובכך
יתגלה **שהוא השולט בעולם**. "וידעו כי אני ה'".

לקידוש השם במובן זה אנו יכולים לתרום את חלקנו בכך שנשתתף
ב"מפעל האלוקים" ונקלוט את העולים, שהרי אין הקב"ה חל בעולם
אלא דרך נבראיו. למען האמת קידוש השם זה הוא חלק מתהליך
כללי שהשלב הנוספים הם: טהרת ישראל ע"י זריקת מים טהורים,
נתינת לב חדש בהם, הרבית פירות הארץ וכל זאת לא למעננו אלא
שהגויים ידעו שה' האלוקים. "ואמרו הארץ הלזו נשמה היתה
בגן-עדן והערים החרבות והנשמות הנהרסות בצורות ישבו וידעו
הגוים אשר ישארו סביבותיכם כי אני ה' בניתי הנהרסות נטעתי
הנשמה אני ה' דברתי ועשיתי" (20).

קידוש השם נוסף שמגמתו "וידעו כי אני ה'" ע"י כך שיראו שידי
משלה לי" יהיה במלחמת גוג ומגוג בו כתוב בסוף התהליך:
"והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים" (21). וכך יאמר

---

(19) יח', כ' 41.

(20) יח' ל"ו ל"ה.

(21) יח' ל"ח כ"ג. וכדומה נאמר לגבי צידון שיבואו להלחם
בישראל וה' יעשה בהם שפטים ע"י דברודם, ע"י יח' כ"ח כ"ב.

הקב"ה לגוג שבא להפריע לישראל אחרי שהתאספו לאדמתם יושבים לבטח: "ועלית על עמי ישראל כענן לכסות הארץ באחרית הימים תהיה, והביאותיך על-ארצי למען דעת הגוים אתי בהקדשי בך לעיניהם" (יח' ל"ח 36).

קידוש השם זה יהיה על ידי רעש גדול על אדמת ישראל עד כדי שההרים יהרסו והחומנת תיפולנה. ה' ישפוט אותם בדבר, דם, גשם שוטף, אבני אלגביש והמטרת גפרית עליהם. והתוצאה תהיה כאמור "והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני ה'" (21).

עד כאן הזכרתי ניסים שמגמתן ידיעת ה' וניסים אלו תלויים ברצונו של ה' אך המלבי"ם מבאר את המדרש השני שבספרא הבא על הפסוק שעליו חז"ל אמרו את מצות קידוש השם, שגם הופעת ניסים מסוימים בעולם **תלויה בנו**.

המדרש הוא: "מיכן אמרו כל המוסר עצמו על מנת לעשות לו נס אין עושין לו נס ושלא לעשות לו נס עושין לו נס. שכן מצינו בחנניה מישאל ועזריה שאמרו לנובכדנצר לא תשחין אנחנו על דנה פתגם להבותך (לא צריכים אנו להשיבך על שאלתך) הן אתי אלהנא די אנחנו פלחין יכיל לשיזבותנא מן אתון נוהא יקידתא ומן ידך מלכא ישזיב" (הן אלקים שאנו עובדים לו יכול להצילנו מן האש ומן ידך אם ירצה) והן לא (וגם אם לא יציל) ידיע להוא לך מלכא (להוה ידוע לך) די לאלהך איתנא פלחין (לאלקים אנחנו עובדים) ולצלם דהבא די הקימת לא נסגד (ולצלם זה שהקמת לא נשתחוה) (22).

והסיפור השני שהמדרש מביא כדי להוכיח שהניסים שה' עשה תלויים בכוונת מוסר נפשו הוא "וכשתפס מרינוס את פפוס ואת לולינינוס אחיו בלודקיא אמר להם אין (אם) אתם מעמן של חנניה

מישאל ועזריה יבוא אלקיכם ויציל אתכם מידי ואמרו לו: חנניה מישאל ועזריה כשרים היו ונבוכדנצאר היה הגון שיעשה לו נס על ידו ואנו מחויבים מיתה לשמים". (22). ומבאר המלבי"ם מדרש זה: "וקדושת שמו יתברך יהיה ע"י ב' דברים: (א) המעשים טובים יעשו עם קדושו" (קידוש השם זה מתייחס למדרש הראשון - ונקדשתי - מסור עצמך וקדש שמי").

(ב) ע"י ניסים ונפלאות שיעשה ה' בעולם אך זה תלוי בקדושת ישראל אם יתרוממו הם על טבעם לדכא כוחות החומר ולמוסרו לאבדון על קדושת שמו כן בעולם הגדול תכנע הטבע החומרית ויתקדש ע"י הנהגה פלאית... וזה רק במוסר עצמו שלא על מנת לעשות לו נס שזה מקדש את השם באמת" (23).

אוסף אולי באור קטן לדברי המלבי"ם שאומר שניסים אלו תלויים בקדושת ישראל אם יתרוממו הם על טבעם שבכך שישראל מתרוממים על טבעם החומרי הם מותאמים לענין האלוקי ואז הוא יכול לחול עליהם וענין זה משתלב במדרש האומר "כשישראל עושים רצונו של מקום שמו מתגדל בעולם שנאמר "ויהי כשמע כל מלכי האמרי (יה' ה' א'): "ונשמע וימס לבבנו" (24). לכאורה לא מובן הקשר שהמדרש עושה בין עשיית רצון ה' ל- ויהי כשמע כל מלכי האמרי... (ששמעו על נס קריעת הירדן). אך לפי הסברנו לעיל נאמר כשעושים את רצונו של מקום מותאמים לענין האלוקי ואז ה' יכול לחול בניסים וכך שמו מתגדל.

אם אסכם חלק זה אומר שקידוש השם זה הוא על ידי הופעת ה' שהיא קדושה מכובדת, שרואים שה' המושל ע"י כך שהוא מתערב במציאות ומחזיר את עמו לארצו ופוגע במי שמנסה להפריע לעמו לשבת לבטח. כן הוספתי שלפעמים הופעת הניסים שמקדשות את שמו תלויה בנו, שנהיה מותאמים לענין האלוקי.

(23) תורה עפ"י מלבי"ם, הוצאת מכון אור הספר, ויקרא ב', עמ' 402.

(24) מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי על הפסוק בשמות ט"ו ב' - אלוקי אבי וארוממנהו".

3. קידוש השם - קיום השם ע"י קיום מצוות

כפי שהמלבי"ם אמר, אחד מאופני קידוש השם הוא ע"י המעשים הטובים שלנו (לעיל, עמ' 23) ואכן זהו קידוש השם שאנו עושים כשאנחנו מקיימים מצוות, ע"י כך שרואים יהודים שעושים את צווי ה'. **מעשים שהאלוקות צוותה, וע"י כך יודעים שיש ה'.** אפשר להסביר ענין זה גם על ידי כך שנאמר שאחד משמותיו של ה', אחד מגילוייו בעולם היא כמצוה את עמו במצוותיו ולכן כשעושים את רצונו, מתגלה שיש מצוה ובכך מתגלה שיש אלוקים בעולם. שיא קידוש השם במוכן זה הוא כמוכן ע"י מסירות נפש על קיום מצוותיו כפי שהרמב"ם מגדיר את אחד מאופני קידוש השם ע"י מיתה: "אם נתכוון להעבירו על המצוות בלבד (בלי שיש לגוי הנאה מעבירת היהודי). אם היה בינו לבין עצמו ואין שם עשרה מישראל יעבר ואל יהרג. ואם אנסו להעבירו בעשרה מישראל יהרג ואל יעבור ואפילו לא נתכוין להעבירו אלא על מצוה משאר מצוות בלבד" (25). ניתן אולי לומר שדברי רמב"ם אלו, שאחד מהאופנים לקדש את השם ע"י מיתה כשלא עוברים על מצוות ה' (בתנאים מסוימים) מהווים "ראש של קרחון" של קידוש השם ע"י קיום מצוות. קידוש השם ע"י קיום מצוות. ע"י קיום רצונו של ה' נרמז בדברי רש"י על הפסוק בו הקב"ה מנמק למשה את אי כניסתו לארץ: "יען לא האמנתם בו להקדישני לעיני בני ישראל" (26) "שאלו דברתם אל הסלע והוציא (מים), הייתי מקודש לעיני העדה ואומרים מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע זאינו צריך לפרנסה מקים דבורו של מקום קל וחומר אני" (27). ה' היה מקודש אם ישראל היו נושאים לעצמם קל וחומר שיש להשגיח בקיום מצוותיו.

---

(25) הלכות יסודי התורה, פרק ה' ה"ב. ראה נספח ב', עמ' 32.

(26) במדבר כ' י"ב.

(27) רש"י על במדבר כ' י"ב. ועיין בילקוט שמעוני על

פסוק זה המסביר שהחטא היה בכך **ששינה** מקיום הצווי המדויק של ה' (במקום לדבר היכה).

נראה לי שהוכחה לענין זה הוא באחת מדעות האמוראים ביומא פ"ו המגדירים מה הוא חילול השם (שאינן יו"כ מכפר עליו): "ר' יוחנן אמר כגון אנא דמסגינא ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין". כגון אני - שאני ידוע כתלמיד חכם, כאדם שמצפים ממנו לקיים את המצוות בהדור אם אני הולך (דמסגינא) ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין. אע"פ שאינן חובה מצד הדין ללכת עם תפילין כל הזמן. אך אם יהודי שידוע כירא שמים נראה כמזלזל בקיום המצוות זהו חילול השם. נראה לי שאפשר להרחיב ענין זה של הציפיה מיהודי לקיים מצוות. שלא רק לצפות מתלמיד חכם, שמזוהה כאמור עם עשיית רצונו ית' אלא **מכל יהודי באשר הוא יהודי:** "למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי... אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלוקים." (28)

4. קיום השם - כשמתגלה שיש קדושה

דרך נוספת שבה מתגלה שיש "השם" שיש התגלות של אלוקות היא כשיש התגלות של קדושה, כאשר ניכר שיש קדושה בעולם שהרי הקדושה היא אחת ממידות הקב"ה. ענין זה מתגלה כאשר מוסרים את הנפש ולא נמשכים לטומאה (שהוא ההיפך מקדושה), כפי שהמהר"ל מסביר שהמשותף בין עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, היא שהם נקראו טומאה ולכן הציווי הוא יהרג ואל יעבור (ב28), ז"א כאשר היהודי נמנע מלהמשיך אחר הטומאה מתגלה שיש קדושה. ואכן, כפי שידוע אחד מהאופנים לקדש את השם ע"י מסירות נפש. הוא כשלא עוברים על אחד משלושת העבירות החמורות הללו (29).

אנסה להסביר למה אסורים אלו נחשבים כטומאה.

אפשר להגדיר טומאה כהיפך החיים כפי שידוע לנו שהמת מוגדר כאבי אבות הטומאה. עבודה זרה היא כפירה בנותן החיים (הקב"ה) גילוי עריות היא שיבוש בדרכי הבאת חיים לעולם ושפיכות דמים. כשמו כן הוא, פגיעה בחיי הזולת וכאשר אדם נמנע מלהימשך לטומאה מתגלה שיש קדושה.

מימד זה של קידוש השם שמתגלה שיש קדושה ע"י כך שלא נמשך אחר הטומאה קשור להגדרת הרב צבי יהודה שהבאנו בעמ' 5, שמסביר שקידוש השם הוא כשמתגלה שיש בנבראים קדושה וע"כ הם לא סוטים ממנה לעבירות החמורות שהמשותף ביניהם הוא שנקראו טומאה.

אופן נוסף של קידוש השם שמגלה שיש קדושה בנבראים הוא כשיעמוד מלך רשע כנבוכדנצר וחבריו ויגזור גזירה על ישראל

(ב28) נצח ישראל, פרק ד'. לגבי ע"ז כתוב "למען טמא את מקדשי" ויקרא כ' 3. לגבי ג"ע "ולא תעשו מכל התועבות ולא תטמאו בכל אלה", ויקרא י"ח 24. לגבי ש"ד "ולא תטמא את הארץ... אשר אני שכן בתוכה", במדבר ל"ה ל"ד. עיין הלכות יסודי התורה פרק ה' הלכה ב', ראה נספח ב'. (29)

לבטל דתם או מצוה מן המצוות. יהרג ואל יעבור אפילו על אחת משאר מצוות בין נאנס בתוך עשרה בין נאנס בינו לבין עובדי כוכבים" (30). מצב זה הוא כשמלכות הגוים מנסה לבטל את קדושת ישראל ע"י כך שגוזרים גזירות נגד דתם - מנהגם או מצותם ועל כן הדרכת חכמים היא המורה - יהרג ואל יעבור בכל מצב. "הנבראים" שמתגלה שיש בהם קדושה בענין זה הם ישראל שיש להם מנהגים ומצוות מיוחדות שהם לא עוברים עליהם כדי להגן על כבוד ישראל ובכך מתגלה לעיני הגוים כבוד וקדושת ישראל (31).

גילוי קדושה בחיי יום הוא כאשר האדם מתגבר על יצרו. מתגבר על החומריות ובכך מתגלה שיש מעבר לחומר - קדושה, שהרי קדושה הוא נבדל. (32). ענין זה נרמז בכמה מאמרי חז"ל על אבותינו שקדשו את השם כאשר התגברו על יצריהם. אביא מאמרי חז"ל לפי הסדר של אבותינו:

א. "באותה שעה קדש אברהם את שמו של הקב"ה והחזיר את כל רכוש סדום ועמורה" (33)

ב. "יהודה שקדש שם שמים בפרהסיא... שהודה ואמר (לגבי תמר) צדקה ממני" (34). בענין זה יהודה ויתר על כבודו (שהוא מימד מסוים של חומריות) ואמר בפרהסיא שתמר צדקה (עיין בראשית ל"ח).

---

(30) כנ"ל הלכה ג'.

(31) עיין ברש"י על סנהדרין ע"ד שמנמק כך את הסיבה ליהרג ואל יעבור במצב זה.

(32) "קדוש-נבדל", מהר"ל "תפארת ישראל" אמצע פרק י"א להקדיש משוה ז"א להבדילו מן השאר לשם מטרה מסוימת לדוגמא: "כי יקדיש את ביתו קדש לה'" (ויקרא כ"ז 24).

(33) תנא דבי אליהו רבה כ"ה.

(34) סוטה י' :

ג. "יוסף שקדש שם שמים בסתר" - שנתליחד עם הערוה אשת פוטיפר
והתגבר על יצרו (35).

התגברות זו על היצרים (כדי לעשות את המעשים הנכונים או כדי
להמנע מלהיכשל) גורמת לאנשים לכבד את האלוקות מפני שהם רואים
התנהגות יפה ורצינית של האנשים שמזוהים כעובדי ה'.

ב. **נקדש את שמך בעולם כשם שמקדישים...**

קידוש השם זה הוא על ידי הכרזתנו בחזרת הש"ץ פעמיים ביום "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות (36). קצת קשה לנו להבין כיצד אנו מקדשים את השם בכך, אך כך תקנו לנו חז"ל ברוח הקודש לומר בתפילתנו, קידוש השם במובן זה מובא בגמרא ובהסתמך גם כן על הפסוק "ונקדשתי" (שעליו כאמור חז"ל אמרו את מצות קידוש השם ע"י מסירות נפש) אך בענין רחב יותר מאשר אמירת קדושה אלא אמירת **כל דבר** שבקדושה: "אמר רב אדא בר אהבה מנין שאין היחיד אומר קדושה שנאמר "ונתקדשתי בתוך בני ישראל". כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה... אתיא תוך תוך, כתיב הכא (כאן) ונתקדשתי בתוך בני ישראל וכתוב הם (במקום אחר) "הבדלו מתוך העדה הזאת" (37). מה להלן (כאן בענין העדה עדת המרגלים) עשרה (שהרי יצאו מכלל עדה רעה זו יהושע וכלב) אף כאן (בדין של ונתקדשתי) עשרה" (38). (ענין זה נלמד בגזירה שווה, מלה משותפת שמופיעה בשני פסוקים ומעבירים ענין אחד לפסוק השני בגלל המלה המשותפת). הרב קוק מסביר את הקשר בין הקדושה וציבור בהסברו לברכת המקדש את שמך ברבים (39). "הקדושה היותר גלויה והקדושה היותר נסתרת מתאחדת ומתמזגת באופן מותאם בכוחם של הרבים... סגולה טמירה יש בענין הרבים מה שאי אפשר כלל לצייר בעניין היחיד. היחיד הוא מופיע בשכלו, בהכרתו עד המקום שחכ המשיג וידענות היודע מגיע לשם. אבל הקשר הכללי שיש להם להרבים אל הדברים העליונים ו**מושגי הקדש** הוא הרבה יותר נעלה מאותה המצב הנכנסת בהכרתו של כל יחיד ויחיד מיחידי הציבור".

אפשר אולי לומר במלים פשוטות שהיוצר את היחידים לציבור הוא **המשותף הרוחני**, הוא הכוח של הציבור שבו משתלבת הקדושה.

-
- (36) ישעיה ו' ג'.
(37) במדבר ט"ז כ"א.
(38) ברכות כ"א; מגילה כ"ג;
(39) "סדור עולת ראיה" (א') עמ' קי"ג, על הנושא המקדש את שמך ברבים.

ג. אחריות העם והיחיד לתדמיתו

קידוש השם במובן זה אינו קשור כל כך לענין של קדושה, אך אנו בכל זאת משתמשים בו. ונראה לי שהוא משתמע מהמושג חילול השם כפי שהוא מופיע בתנ"ך ובגמרא. ביחזקאל ל"ו כ' כתוב שחילול השם היה בכך ש"ויבוא אל הגוים אשר באו שם ויחללו את שם קדשי באמר להם עם ה' אלה ומארצו יצאו". כאשר הגוים שואלים את עצמם לאור המחזה של גלות ישראל: זה עם של ה' וכך הוא נראה? גולה מארצו ולא חי חיי עם כתקנם. נוצר מצב של חילול השם. ומשתלבים פה דברי הרב צבי יהודה שהבאנו לעיל בעמ' 5, שחילול השם הוא בהוצאתו (של הנברא) מן מעלת קדשו אל מצב החול ובשינוי עניין קיומו **וזיוף צורת מציאותו על ידי זה**", הנברא במובן זה הם ישראל שלא חיים חיי עם כתקנם ולכן קידוש השם הוא בכינוס ישראל לאדמתו כפי שמבטיח הקב"ה שיעשה למען שמו. (עיינן בפרק כולו) ואנחנו העם היושב בציון צריכים להשתדל לחיות חיי עם בריא וחזק מבחינה בטחונית צבאית כלכלית וחברתית, שהרי כאמור הקב"ה מתגלה דרך נבראיו, דרך עמו, עם ישראל.

ובאופן פרטי כל יהודי שמזוהה עם הענין האלוקי - כפי שמכונה בגמרא התלמיד חכם, כשהוא חי נכון בצורה בריאה ישרה הוא מקדש את השם. מובן זה של קידוש השם או מניעת חילול השם עולה מן הגמרא ביומא פ"ו שאומרת שחילול השם הוא כאשר אמורא קונה בשר בהקפה (במקום שאין מקובל לקנות בהקפה) **ונראה לשאר הקונים שהוא גנב את הבשר**. וכך אומרת הגמרא: "היכי דמי חלול השם? אמר רב: כגון אנא, אי שקילנא בישרא מטבחא ולא יהיבנא דמי לאלחר (אם אני לוקח בשר מבית המטבחים ולא נותן כסף מיד) אמר אביי: "לא שנו אלא באתרא דלא תבעי (לא שנו, אמרו, חכמים דברים אלו במקום שלא תובעים את הכסף לאחר זמן, אך אם ידוע שתובעים את הכסף גם לאחר זמן לא חושדים בו שהוא גנב). ישרות, נראה לי כדבר הבסיסי ביותר שעל ידו ניכר בריאותו של אדם ולכן אם אורחות חיינו של תלמיד חכם לא ישרות הוא מחלל את השם,

התנהגותו כמסמלת אדם שמשדל לקיים את דבר ה' לא מתקבלת ובכך שם ה' מתחלל. בענין זה דני קידש את השם בכך שהתפרסם בעיתונות שבחור דתי צלצל לרבו כדי לברר האם קטיפת פירות במשך סיורים צבאיים נחשב לגזל גוי. ובענין של שייכות לבריאות העם אזכיר שוב שאחד מהשיקולים של דני ללכת לצבא (ולא לדחות את השירות) היה מחשש מחילול השם בכך שבחורים דתיים לא הולכים לצבא ואת העובדה שדאג לכך באופן מודע שעדנה פאר תשדר בכתבתה שבחורי ההסדר נמצאים בקו ראשון... היה לו חשוב שקידוש שם שמים שנעשה על ידי בחורי ישיבה בהגנתם על העם בחזית יתפרסם בקרב העם.

ד. הופעות של אלוקות שמגמתן יראת ה'

ענין זה עולה בעיקר מן המדרשים העוסקים במות נדב ואביהוא (אחרי שהקריבו אש זרה). משה אמר לאהרן אחרי מותם: "הוא אשר דבר ה' לאמר בקרבי **אקדש**" (40) והגמרא (41) מסבירה את ניחוס משה לאהרון "לא מתו בניך אלא **להקדיש** את שמו של הקב"ה ומסביר זאת הרב כשר: "והיה **קדושה** על ידם, שכל אדם **מתירא** מגשת אליו שלא ברשות. שכל אלו (נדב ואביהוא) היו כוהנים ומשוררים, ועל שם שקרבו שלא ברשות טעו ונכשלו ומתו, קל וחומר לשאר בני אדם" (42). שיזהרו מלהתקרב שלא ברשות. בקרובי - ע"י קרובי אקדש (הב' היא ב' השימוש). ע"י קרובי שיענשו על שחטאו אקדש בכך שיראו בעבודתי. המהר"ל מסביר את הקשר בין קדושת ה' יראתו והענשתו, דוקא את קרוביו אך לפני כן נזכיר לעצמנו שהגדרת קדוש הוא נבדל (32) ועל כן אומר המהר"ל אם היה (ה') מצורף לנמצאים (לברואים) אין ספק שיהיה צירוף אל אוהביו, מכובדיו. ואם היה מצורף אליהם לא היה עושה דין בהם. כי דין אשר עושה בצדיק מורה זה כי הוא יתברך נבדל לגמרי (אף לאוהביו) כי אם היה לו חבור אליהם לא היה מענישם" (43). הרב אפשטיין מסביר היבט נוסף של בקרובי אקדש: "כפי שידוע במקרא ובתלמוד היה תכלית בנין המשכן והשראת השכינה בתוכה והקרבת הקורבנות רק לכפר על עוונותיהם של ישראל, ולכן לבל יחשב ההמון שאחר כל אלה אין עוד הכרח להזהר מלעבור על המצוות אחרי שיש סגולה המכפרת, לכן הראה הקב"ה לדעת כי אין אלה הדברים מגינים להעוברים בזדון על מצות ה' ורק על החוטאים בשגגה ובמקרה וכדו'... והראה זה ע"י מיתת נדב ואביהוא, שאע"פ שהיו צדיקים וחיבים לפניו יתברך בכל זאת בעברם עבירה

---

(40) ויקרא י' ג'.

(41) זבחים קט"ו.

(42) "תורה שלמה" כרך 18, עמ' 8, הערה י"ט.

(43) מהר"ל "תפארת ישראל" תחילת פרק שמונה עשר.

זדונית... לא הגינה עליהם קדושת המשכן... כדי להורות לבאי עולם שיהיו זהירים מן החטא" (44) ובהמשך דבריו אומר הרב עפשטיין ש"מסר" זה הוא כל כך חשוב שלכן מתו בני אהרון אף בימי השמחה, שמחת ימי המילואים.

רמזתי בתחילת דברי שמוכן זה של קידוש השם ע"י הופעת ה' שמענישה את עוברי מצותו, נאמר **בעיקר** לגבי מות נדב ואביהוא וכדי להשלים תמונה זו אביא את המדרש על הפסוק שאומר לגבי הענשת משה ואהרן אחרי חטא מי מריבה שם נאמר "ויקדש בס" (45). במ - "במשה ובאהרן, שלא נשא פנים לקדושו" (46).

---

(44) הרב עפשטיין, תורה תמימה, ויקרא עמ' 158.

(45) במדבר כ' י"ג.

(46) "לקח טוב" פסיקתא זוטרא, הוצאת אופסט ל-ס, תש"ך, עמ' קכ"ג.

חלק ב' - היבטים שונים בנושא קידוש השם

א. חומרת קידוש שם שמים ע"י מסירת נפש

זה עולה מתוך מדרש חז"ל המסביר את רצף הפסוקים שבתורה שעל הראשון שבהם חז"ל אמרו את מצות מסירות נפש. לפני שאציין את המדרש אביא שוב את רצף הפסוקים: "ולא תחללו את-שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם: המוציא אתכם מארץ מצרים להיגות לכם לאלקים אני ה'" (47). וחז"ל מבארים: "על תנאי הוצאתי אתכם מארץ מצרים, על תנאי שתמסרו את עצמכם לקדש את שמי" (48). ומסביר המלבי"ם: "שבזה (בהוצאת ישראל ממצרים) קניתי אתכם לעבדים ונתחייבתם למסור את נפשכם כי זה היה התנאי להיות לכם לאלוקים" (49) התנאי לכך שה' יוציאנו ממצרים היה שה' יהיה לנו לאלקים, ותנאי זה מתממש מכך שנהיה מוכנים למסור את נפשנו (50). כך שיוצא שהתנאי ליציאת מצרים היה המוכנות שלנו למסור את הנפש. בענין החובה למסור את הנפש שואלת הגמרא: "מה דאו חנניה מישאל ועזריה שמסרו (עצמם) על קדושת השם לכבשן האש"? (ולא דנו לעצמם וחי בהם) ותשובתם קשורה גם כן לניסים שהיו במצרים: "ונשאו קל וחומר מעצמן מצרפדעים, ומה צרפדעים שאין מצווים על קדושת השם כתיב בהן "ובאו ועלו בבתיך ובתנוריך ובמשארותיך" (51). אימתי מישארות (הכלי שלשים בו את הבצק) מצויות אצל התנור, הוה אומר בשעה שהתנור חם, אנו מצווים על קדושת השם על אחת כמה וכמה שצריכים למסור נפשנו על כך ולהכנס לכבשן האש". (52).

---

(47) ויקרא כ"ב ל"ב-ל"ג.

(48) תו"כ.

(49) תורה עפ"י מלבי"ם, עמ' 402.

(50) ועל כך אומר בעל ספר החינוך על מצוה זו שאנחנו עבדי ה'

ועבד שלם מוכן למסור את הנפש...

(51) שמות ז' כ"ח. (52) פסחים כ"ג:

ב. מדרגת האיש שמקדש שם שמים ע"י מסירות נפש

עלינו להזכיר לעצמנו בענין זה וגם לגבי הנושא הקודם שמסירות נפש מתייחסת לכל צורות מסירות הנפש (לא רק לגבי מיתה, אלא כאמור גם מאמץ בשביל קיום רצונו יתברך). על מדרגה זו אביא תחילה דברי הרמח"ל (אעפ"י שלא נחשב לחז"ל במובן של תנאים) שמביא בסוף הפרק הראשון במסילת ישרים העוסק ב"כלל חובת האדם בעולמו" את המסקנה: "ראוי לו (לאדם) שתהיה כל פניתו רק לבורא יתברך, ושלא יהיה לו שום תכלית אחר בכל מעשה שיעשה אם קטן ואם גדול, אלא להתקרב אליו יתברך ולשבור כל המחיצות המפסיקות בינו לבין קונו. הן הנה כל ענייני החמירות והתלוי בהם עד שימשך אחריו יתברך ממש כברזל אחר אבן השואבת (53). ומנסר נפשו, מוסר את ענייני הגוף כדי לקיים את מצות ה' ובכך נדבק בה'.

בהתאם להבנה זו והערכתנו למקדש שם שמים ע"י מסירות נפש מצינו שחז"ל בארו את הפסוק (הכתוב בעשרת הדברות) "לאוהבי ולשומרי מצוותי" (54). שאוהבי ה' הם "אלו שנחבטין ושנהרגין על קידוש השם" (55). ועל פנחס שסיכן את חייו בכך שהרג את נשיא שבט שמעון (סיכן עצמו מפני שבני שבט שמעון היו יכולים להרגו כנקמה). כתוב: "יראי ה' - זה פנחס שהרג לזמרי ונתן נפשו על קדושת שמו" (56) ואשרי מי שהכתוב מעיד עליו כך שהוא אוהב ה' וירא אותו. נראה לי שאפשר ללמוד על מדרגת המוסר נפשו במובן של התאמצות, ויתור כדי לקיים את מצות ה' מהגמרא בסוטה י': "יוסף שקדש שם שמים בסתר זכה שהוסיפו לו אות אחת משמו של הקב"ה עדות ביהוסף שמו (57) יהודה שקדש

---

(53) רמח"ל, "מסילת ישרים", סוף פרק א'.

(54) שמות כ' ו'. דברים ה' י', דברים ז' ט'.

(55) מכילתא יתרו ס'.

(56) שוחר טוב, תהילים ע"ו.

(57) תהלים פ"א ו'.

שמים בפרהסיא זכה ונקרא כולו על שמו של הקב"ה" (58) השם מעיד על מהות האדם וכשמוסיפים לאדם אות משם ה', או שמתגלה התאמה בין שמו ומעשיו, (במקרה של יהודה שכך היה שמו גם לפני שקידש את השם) כששמו הוא מאותיות ה' אז מתגלה מדרגתו שהוא מילא תפקידו בתור כלי שמגלה אלוקות בעולם עד כדי כך ששמו דומה (במידה זו או אחרת) לשם ה'. ובהתאם לענין זה ניחמה עצמה אם שכל שבעת בניה מתו על קידוש השם בכך שלא השתחוו לצלם:
"אשריכם שעשיתם רצון אביכם שבשמים, ולא הייתם בעולם אלא לקדש את שמו הגדול על ידיכם" (59).

הספר "אוצר האגדה" מציין שני מקורות מהזוהר שמתוכם עולה שאפשר להגיע למדרגת מסירות נפש בחיי יום יום ע"י כוונה אמיתית בקריאת שמע: "אינון דמסרי נפשיתו על קדושת שמיה היינו ביחודא דשמע ישראל". "דכל מאן דשוי הכי רעותיה בהאי קרא, אתחשיב שכל מי שמשים רצונו כך במקרא הזה, נחשב לו כאילו מסר נפשו" (60) ואת השכר לכוונה זו בקריאת שמע מפרט הזוהר במקום אחר (61), אך היא מקשרת אותו גם למסירות נפש על התורה: "כל המוסר נפשו בהאי פסיקתא דקריאת שמע נוחל ארבע מאות עולמות העולם הבא. ר' (200) על התורה ור' על שמסר עצמו בכל יום על קדושת שמו".

---

(58) עיין בעמ' 17-18 כיצד קדשו את השם.

(59) סדר אליהו רבא פרק ל"ו. האשה שהיא אלמנה בשם מרים בת תנחום ובניה לא השתחוו לצלם במצוות אדריאנוס קיסר. בנחמה זו שניחמה עצמה אם זו התנחם אהרן: "כיון ששמע אהרן כך (שבניו לא מתו אלא לקדש את השם) דיצק עליו את הדין ושתק. שנאמר וידום אהרן, אין שתיקה אלא תנחומין". אבות דרבי נתן פרק י"ד.

(60) זוהר במדבר, פרשת בלק קצ"ה: "ופירוש סולם בחלק ט"ז עמ' (ירושלים תשי"ב).

(61) זוהר בראשית קכ"ד.

ג. חומרת וחשיבות קידוש שם (כללי)

המושג לכשעצמו מעיד על מיוחדותו וקדושתו, שהופעת האלוקות לעיני האנשים תהיה מכובדת (שהרי כך הגדרנו את קידוש השם), שהענין האלוקי יהיה מקודש בעיני הבריות, אך ארחיב ואראה כיצד חומרתו של ענין זה עולה מן התנ"ך ומאמרי חז"ל. נתחיל בעיון בתנ"ך במקורות שצינו לעיל, עמ' 9, שהסיבה למחילה לישראל ולאי מחייתם מן העולם היתה: "למען שמי אאריך אפי" (62) והסיבה להבאת הגאולה גם כן: "...לא למענכם אני עשה בית ישראל כי אם לשם קדשי אשר חללתם בגוים אשר-באתם שם; וקדשתי את-שמי הגדול... ולקחתי אתכם מן-הגוים... (63) (הסיבה להבאת הגאולה היא קידוש שמו ולא זכויותינו...)

אביא כעת מאמרי חז"ל המקשרים מאורעות שה' או בני אדם עשו לקידוש השם. (אביא אותם בסדר ההיסטורי). חז"ל מקשרים בין ירידת ישראל למצרים והנסים שהיו שם לקידוש השם ובכך מסבירים בהיבט מסוים את ירידת ישראל שם וסבלם שם: "ומנין שלא ירדו אבותינו למצרים כדי שיעשה הקב"ה ניסים וגבורות בשביל לקדש את שמו הגדול בעולם שנאמר: "ויהי בימים הרבים ההם... וישמע אלקים את נאקתם". (64) ואומר "כי שם ה' אקרא" (65). המדרש לאחריו מקשר בהיבט אחר בין המאורעות במצרים וקידוש השם שהיו כעונש לפרעה: ומנין שלא הביא המקום פורענויות עשר מכות על פרעה ועל מצרים. אלא שלא קדשו את שמו הגדול, שבתחילת העניין הוא אומר, "מי ה' אשר אשמע בקולו" (66) ובסוף אמר "ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים" (67). לגבי משה רבנו אומר המדרש: "בא וראה כמה גדול הוא קדוש השם שלא

---

(62) ישעיה מ"ח ט'. (67) שמות ט' ו'.

(63) יח' ל"ו כ"ב-כ"ד.

(64) שמות ב' כ"ג-כ"ד.

(65) דברים ל"ב ג' ספרי השם.

(66) שמות ה' ב'.

נשא לו פנים הקב"ה למשה רבינו" (68). חז"ל מנמקים את קבלת הגבעונים גם לאחר שנודע שהם שקרו באומרם "מארץ רחוקה באנו" (69) ובכך ששקרו "ולא באו לא חילה שבועה עלויהו כלל" השבועה שנשבעו ישראל מופקרת מפני שנשבעו בטעות "והאי דלא קטלינהו, קדושת השם" שלא יאמרו העובדי כוכבים עברו על שבועתן" (70). מעניין זה עולה חומרת קידוש השם לשינוי הדין כדי למנוע חילול השם שהרי מצד הדין לא חל דין שבועה לשבועתם לאחר שגילו שהגבעונים שקרו. חז"ל מבארים את הנהגת דוד באי קבורת בני שאול לאחר שנהרגו לבקשת הגבעונים שבני שאול יהרגו כנקמה על כך ששאול פגע בהם. באמרם: "מוטב שתעקר אות אחת מן התורה ויתקדש שם שמים בפרהסיא" (71). עקירת האות היא עבירה על האמור "ולא תלין נבלתו על העץ" (72) וקידוש השם היה כהסבר הגמרא: "שהיו עוברים ושבים ואומרים מה טיבן של אלו, הללו בני מלכים הם (בני שאול) "ומה עשו?" (שכך עשו להם?) והתשובה שהעוברים ושבים עונים לעצמם שפשטו ידיהם (הרגו) בגרים גרורים" (בגרים שנגררו אחרי ישראל מחמת יראה), אמרו אין לך אומה שראויה להדבק בה כזו" שזו אומה כל כך מיוחדת שאין אומה שראויה להדבק בה שהרי "ומה בני מלכים (נענשו בצורה כה חמורה) בני הדיוטות על אחת כמה וכמה (שהיו נענשים בצורה חמורה) ומה גרים גרורים כך, ישראל על אחת כמה וכמה". (על גרים גרורים נענשו כך, ועל הפוגע בישראל על אחת כמה וכמה, והרושם של קידוש השם זה היה "מיד נתוספו על ישראל מאה וחמשים אלף גרים, שנאמר ויהי לשלמה שבעים אלף נושא סבל ושמונים אלף חוצב בהר, ומבני ישראל לא נתן שלמה עבד" (73). קידוש השם זה הוא בהכרת הגוים את המיוחדות של עם ישראל.

---

(68) פסיקתא זוטרא האזינו.

(69) יהושע ט' ו'.

(70) גיטין מו רש"י שם.

(71) יבמות ע"ט.

(72) דברים כ"א כ"ג.

(73) מ"א ה' כ"ט.

הגמרא ביומא פ"ו דנה במחילה של חטאים אחרי שהאדם עשה תשובה ודנה גם בחטא של חילול השם ומתוך דברים אלו עולה שוב חומרת ענין זה: עבר על עשה-ושב-אינו זז משם עד שמוחלים לו שנאמר: "שובו בנים שובבים ארפא משובתם" (74).

עבר על לא תעשה - ועשה תשובה - תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר שנאמר "כי ביום הזה יכפר מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו" (75).

עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה תשובה ויום כיפורים תולים ויסורין ממרקין שנאמר: "זפקדתי בשבת פשעם ובנגעים עוונם (76). אבל מי שיש לו חילול השם בידו אין לו כוח בתשובה לתלות ולא ביום הכיפורים לכפר ולא ביסורים למרק אלא כולם תולים ומיתה ממרקת, שנאמר: ונגלה באזני ה' צבאות אם יכפר העוון הזה לכם עד תמותו" (77). "מלמדנו שיש עבירה שאין לה כפרה אלא במיתה" (78) "וכאמור (79) הגמרא דנה בהמשך מה הוא חילול השם ומביאה לכך מובנים שונים של חילול השם בחיי יום יום שנראה לענ"ד שהמשותף להם הוא שהיהודי שמצפים ממנו התנהגות

---

(74) יר' ג' כ"ב. רש"י שם: שובו בנים ומיד ארפא מלמד שיש עבירה שמתכפרת בתשובה לבדה.

(75) ויקרא ט"ז ל' רש"י כי ביום הזה יכפר - למדת שיש עבירה שצריך יום כיפורים.

(76) תהלים פ"ט ל"ג, רש"י ופקדתי בשבת פשעם למדת שיש עבירה שצריכה יסורין ומסתברא הקלה לקלה וחמורה לחמורה.

(77) ישעיה כ"ב י"ד.

(78) רש"י שם.

(79) ציינתי שתיים מהם בעמ' 15 ו-20.

ראויה אינו מתנהג בהתאם... (80).

נראה לי לומר לפי הפשט של המושג קידוש השם, ובעניין זה אסיים בשבח והודיה לה' חיבור זה שהמגמה של בריאת העולם היתה התגלות של ה', "התאווה הקב"ה להיות מלך בתחתונים". וקידוש השם הוא כאמור הופעה של אלוקות שמוצאת חן כך שעניין קידוש השם משתלם במגמה הכללית של בריאת העולם, ועל כן עניין זה חמור ביותר ואשרי מי שמשתלב ותורם את חלקו במגמה זו. יהי רצון שה' יפתח את לבנו בתורתו ונעשה רצונו ובכך יתקדש שם שמים בעולם.

---

(80) בנוסף לשתי הדעות שצינתי א. כשאדם שמצפים ממנו ללכת בתפילין הולך בלעדיהם ומצב שבו נראה לאנשים שהתלמיד חכם גונב שאר האופנים של חילול השם שמופיעים בגמרא הם (א) "כל שחבריו מתבישין מחמת שמועתו" (ששומעים עליו דברים לא נעימים...) (ב) "דקא אמרי אינשי שרא לה מריר לפלניא" שכך אומרים אנשים ימחול לו ה' לפלוני.

נספח א' - נספח להערה (6)

הרוח הנבואי, או רוח הקודש, הוא ראשית חכמת ישראל העתיקה
בתנ"ך ובתלמוד ומדרשים. ואח"כ בספרות העיונית הפנימית,
הרזית והנגלית, המחקרית.

הרוח הוא האיך, לא המה, לא התוכן הלימודי, הענייני, המה אלא
האיך. הוא הרוח ונחה עליו רוח ה', רוח חכמה ובינה, רוח
עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ה'.

והרי הוא כבעולם, הקו האיך סופי, החודר ברשימה המצומצמת,
בקל"ח פתחי חכמה לרמח"ל.

האיך הוא הרוח, הנשמע בקול, בהבדל מהמה, הנראה בציור, קול
דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים זולתי קול.
משל למה הדבר דומה, כמו הניגון הטהור, באין אומר דברים,
בהבדל מהניגון הענייני (הפרגמטי).

תחילת המבוא לאורות הקודש מאת הרב דוד כהן.

נספח ב'

הסיכום ההלכתי של הרמב"ם מתי יש למסור את הנפש

רמב"ם, הלכות יסודי התורה, פרק ה' א-ד.

א. כל בית ישראל מצווין על קידוש השם הגדול הזה שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל ומוזהרין שלא לחללו, שנאמר ולא תחללו את שם קדשי, כיצד, כשיעמוד עובד כוכבים ויאנוס את ישראל לעבור על אחת מכל מצוות האמורות בתורה או יהרגנו, יעבר ואל יהרג, שנאמר במצוות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. וחי בהם ולא שימות בהם. ואם מת ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו.

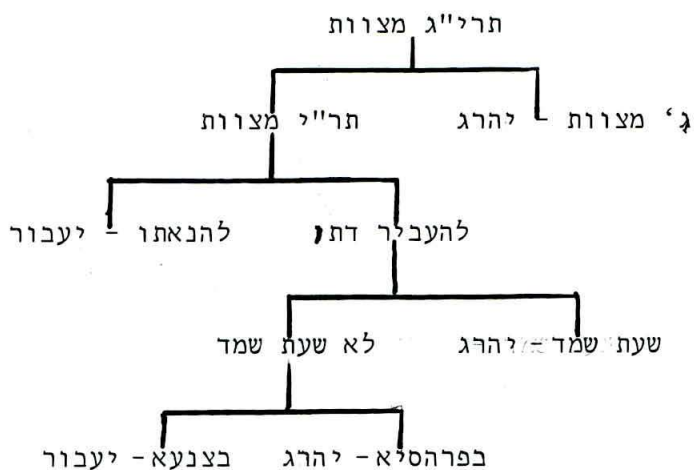
ב. במה דברים אמורים בשאר מצוות חוץ מעבודת כוכבים, וגילוי עריות ושפיכות דמים. אבל שלוש עבירות אלו אם יאמר לו עבור על אחת מהן או תהרג, יהרג ואל יעבור, במה דברים אמורים, בזמן שהעובד כוכבים מתכוין להנאת עצמו, כגון שאנסו לבנות לו ביתו בשבת, או לבשל לו תבשילו, או אנס אשה לבועלה וכיוצא בזה. אבל אם נתכוין להעבירו על המצוות בלבד, אם היה בינו לבין עצמו, ואין שם עשרה מישראל יעבור ואל יהרג, ואם אנסו להעבירו בעשרה מישראל יהרג ואל יעבור ואפילו לא נתכוין להעבירו אלא על מצוה משאר מצוות בלבד.

ג. וכל הדברים האלו שלא בשעת הגזרה, אבל בשעת הגזרה והוא שיעמוד מלך רשע כנבוכדנצר וחכריו ויגזור גזרה על ישראל לבטל דתם או מצוה מן המצוות יהרג ואל יעבור אפילו על אחת משאר מצוות בין נאנס בתוך עשרה בין נאנס בינו לבין עובדי כוכבים.

ד. כל מי שנאמר בו יהרג ואל יעבור ונהרג ולא עבר, הרי זה קידש את השם ואם היה בעשרה מישראל הרי זה קידש את השם ברכים כדניאל חנניה מישאל ועזריה ורבי עקיבא וחבריו.

ומצאתי בספר "בן ציון, דינא דמלכותא דינא" במאמר קידוש השם, עמ' קנ"ה, שרטוט המסכם הלכות אלו:

נספח ג'

נספח לעמ' 3 - לדף ברור הנושא לפי הסדר

הנסתר העצמי והנגלה המפעלי.

הפניה וההתקשרות הנפשית אל השם יתברך בורא כל עולמים
ושליטתם היא בעיקרה מצד עצמו, שהיא למעלה מכל שם ותאר,
כינוי והגדרה, מכל ברכתא ושירתא, מכל תפישת יחס וזיקה,
אלא מצד המשך התגלותו בהנהגה והשגחה במדות ופעולות, בתפיסת
יסוד הרצון המכוון אל גילוי הרצון העליון והופעתו הנאדרה
באורות הדעת הרוממה ותפארת העוז הנשגבה, הבונה חסד עולם
בסדר מאמרו.

הרב צבי יהודה, "אורות הדעת" בהוצאה מיוחדת לרגל שנת השבע
למכללת אורות ישראל עמ' ט'.

ובאורות זרעונים שבספר אגרות בנושא צמאון לאל חי כותב
הראיה בסוף העמוד הראשון, עמ' קיט:
"צריך להראות את הדרך איך נכנסים אל הטרקלין - דרך השער.
השער הוא האלוקותהמתגלה בעולם, בעולם בכל יופיו והדרו בכל
רוח ונשמה, בכל חי ורמש, בכל צמח ופרח, בכל גוי וממלכה, בים
ובגליו, בשפירי שחק ובהדרת המאורות, בכשרונות כל שיח,
ברעיונות כל סופר, בדמיונות כל משורר ובהגיונות כל חושב,
הרגשת כל מרגיש ובסערת גבורה של כל גיבור.

נספח ד'

הביטוי מה יאמרו מופיע בהקשר של מה העוברים ושבים אמרו בעקבות ראיית בני שאול שלא היו קבורים לאחר שנהרגו על ידי גבעונים שדוד מסרם להם לפי בקשת הגבעונים (כנקמה על כך ששאל הרג מהם) ואי מחלתם של הגבעונים גרמה לבצורת למשך 3 שנים) (1)

דוד לא קברם ועל כך אומרת הגמרא "מוטב שתעקר אות אחת מהתורה ויתקדש שם שמים בפרהסיא". עקירת אות מהתורה היא עבירה על מצוה פרטית - אי קבורה. (2). וקידוש השם היה "שהיו עוברים ושבים **אומרים** מה טיבן של אלו, הללו בני מלכים הם (בני שאול) ומה עשו? שפשטו ידיהם בגרים גרורים". "אמרו אין לך אומה שראויה להדבק בה כזו" שזו אומה כ"כ מיוחדת שאין אומה שראויה להדבק בו שהרי "ומה בני מלכים" שנענשו בצורה כ"כ חמורה, "בני הדיוטות על אחת כמה וכמה" (שהיו נענשים בצורה חמורה על פגיעה בגרים) ומה גרים גרורים כך (שנענשו על פגיעה בגרים גרורים). ישראל על אחת כמה וכמה, מיד נתווספו על ישראל מאה וחמישים אלף גרים שנאמר ויהי לשלמה שבעים אלף נושא סבל ושמונים אלף חוצב בהר ומבני ישראל לא נתן שלמה עבד (3) (4).

---

(1) עיין שמואל ב' כ"א.

(2) דברים כ"א כ"ג ולא תליך נבלתו על העץ.

(3) מלכים א' ה'.

(4) עפ"י יבמות ע"ט.

עברה שנה,
כן שנה,
מאז נקטף הצדיק מאיתנו.

כן שנה,
ולא יאומן שמאז,
החיים המשיכו,
והם חייבים להמשיך.
ואנו נמשיך בחיינו.
את חילי דני.
את חיליו שבתוכנו.
שהרי הצדיק במיתתו נקרא חי.

יהי זכרו ברוך!

לדניאל לשבעת הימים,

היית מוכרח ללכת עד הסוף?

תמיד היית כזה -

עת חששנו מתמיהותך שיביאו לידי טעותך
עת שמחנו בבדיחותיך המרמזות את דעתך,
עת ידענו אמונתך הזורמת אל תפילתך
עת למדנוך באמיתותך המורוים מתורתך

עד הסוף, עד קץ כל התביעות, עד קץ כל התמיהות, עד קץ כל
השמחות, עד קצך אתה, דניאל, עד הסוף.

הולך אתה עד הסוף.

תמיד אתה כזה -

לא כתפת ברשות רבים, לא סרבת בבא צווים
לא שכבת בשכוב חולים, לא דברת כאחד הנבלים
לא נטשת חרבות צורים, לא ברכת משדה דמים
לא פתחת חגור קדושים, לא פותת בקסם חוזים.

עד הסוף, עד סוף כל המשימות, עד קץ כל הפעולות, עד קץ
כל הדרישות.

עד קצך אתה, דניאל, עד הסוף.

ואף עתה,

לך עד הסוף, בן חמודות, אף אתה, אף עתה

חלה נא פני עליון, תבע ממנו, הקטר תפלתנו, הבא מנחתנו
אמור לו:

נחם אומתך, כפליים לקתה, ברך אדמתך בקיעים הובקעה
טהר סגולתך אשמה גואלה, שגב קהילתך, קומתה הוגדעה,
פקוד נא עירך, רצוצה מכתך, פתח דלתך חמה סוגרה.
שמע סוערה, שואגת הושע-נא, גאל תמימתך, תאבת ישעך

עד הסוף, עד קץ כל הצרות, עד קץ כל הבכיות, עד קץ כל הרעות
עד קץ כל הימים
עד קצך אתה, דניאל, עד הסוף.

יובל (שרלו)

הספד של הרב עמיטל שנאמרו בכ' אדר תשמ"ה

"איך נפלו גיבורים ויאבדו כלי מלחמה" דני, ישר דרך, צמא דעת, טהור לב, טוב עין וטוב לב. איש המוסר, בעל מידות, תמים באמונתו ויראתו אוהב תורה ולומדיה וזהיר בקלה כבחמורה - מלא איכפתיות: נכון לעזרה, נושא בעול עם חבר. ראשון למתנדבים ויחד עם זה גיבור. "איך נפלו גיבורים" גיבור בכל המובנים. גיבור בבית המדרש וגיבור בצאתו למלחמה. גיבור במאבקיו העצמאיים לשלמות ולהשתלמות. כאשר דני היה צריך להתגייס לא קבלוהו ליחידה לוחמת עקב מגבלות רפואיות. ודני התעקש ודני הפך עולמות להגיע ליחידה לוחמת, הצליח לשכנע את הרופאים שמסוגל הוא להתמודד עם הקשיים של "גבעתי" ולא רק שהצליח להכנס ליחידה לוחמת אלא בכוחות נפשיים, בגבורה נפשית, במאמץ על-אנושי הצליח להשתלט על מגבלותיו הפיזיים ודני הפך להיות אחד החיילים המצטיינים. כך היה דני גם במאבקיו בבית המדרש וכל זה עשה מתוך תחושה של שליחות מצווה. אצלו לשרת בצה"ל, לבוא לעזרת ה' בגיבורים היתה לא רק חובה אזרחית אלא היתה זו שליחות של מצווה. כאשר נאלץ לצאת לקרב, סלק הצדה כל מיני חשבונות פוליטיים שהיו לו ואמר - עם ישראל במצוקה - ומסר את נפשו! דניאל נשא בגאון ובחרדה את התואר של בן ישיבה לוחם. הוא ידע שכל מעידה, חס ושלוש, בין אדם למקום ובין אדם לחברה זה גורם לחילול ה'. עומד במרכז של זרקורים. דני היה צריך להוכיח שעמלות בתורה חודשים ארוכים יום ולילה אינו מחליש את כושר הלחימה שלו. דני חי במתח מתמיד של קידוש ה'.

בליל פורים פעמיים צלצל אלי מלבנון, פעם ראשונה לא מצא אותי ובפעם השניה אמר: שאלה יש לי - תוך כדי פעילות מבצעית אנחנו מסיירים בפרדסים. האם מותר לנו לקטוף פירות? האם אין בזה משום גזל גוי? מורי ורבותי - האם מאז ימי ר' עקיבא היו שאלות כאלה בעם ישראל? מי מדבר עוד כך בעולמנו?!

"זאת התורה - אדם כי ימות באוהל". דני המית עצמו באהלה של תורה במין צימאון שקשה לתאר. בראש חודש אדר קבל חופש מלבנון, הרים שפורפרת לישיבה לשאול מה נשמע. כששמע שיש חידוש כל שהוא עבר את ירושלים, אמר שלום להוריו ובא מהר לבית המדרש, לישיבה וב-12.00 בלילה אני אומר לו: דני, בוא אתי הביתה", אומר דני "לא הרב, אני רוצה להשאר בישיבה עד מחר בבוקר". אחר כך נודע לי שדני היה צריך לאסוף כמה הקלטות של שיעורים, לצלם כמה ספרים על מנת לקחת עמו ללבנון. אולי יהיה לו זמן... אולי...! דבר שלא היה.

"זאת התורה - אדם כי ימות באהל" - באהלה של תורה. בתהלים כתוב "ויטוש משכן שלה, אוהל שכך בעדיו". יש לפעמים שאדם צריך ליטוש את משכן, את בית המדרש, אבל יש מי שזוכה במאמצים שאוהל שוכן בעדיו - האוהל שוכן בתוכו. הוא לוקח עמו את עול התורה בכל מקום שהולך. הוא חי באהלה של תורה ומת באהלה של תורה. "איך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה" אומרים חז"ל - כלי מלחמה - זה לא רק טנקים ואירונים. חז"ל אומרים כלי מלחמה - זה בראש ובראשונה איכות אנושית. אומרים חז"ל באליהו רבה: "מגן אם יראה ורומח בארבעים אלף בישראל". מכאן למדת ארבעים אלף בישראל המתקבצים ויוצאים למלחמה ויש ביניהם זוג תלמיד חכם אחד הרי הוא כאילו אוחזים חרב מגן וחרב פיפיות - זה המשקל האנושי. אלה הם כלי המלחמה שלנו ואנו מאמינים בני - מאמינים שיש משקל לדברים הללו והנביא מתאר את אלה שיוצאים להגן על עם ישראל נגד אשור כנסיכי אדם - שמונה נסיכי אדם, דני נסיך אדם!! מול אותם שאבדו את הצלם האנושי שלהם - מול אלה שהשחיתו כל צלם אנושי בפראיות ובאכזריות - מולם אנחנו מעמידים נסיכי אדם.

דני אהוב ואוהב, שם שמיים מתאהב על ידו - דני תמיד מחייך, דני תמיד שמח - דני יודע מה זה חוס משפחתי - הוא ידע מה לקבל מהמשפחה החמה הזו ומה להעניק לה וימשיך להעניק לה.

שוכן מרומים בקש רחמים מהקב"ה שיחזק את המשפחה, את הסבא והסבתא שנותנים כאן את העולה השניה - שהקריבו את בנם במלחמת השחרור ועכשיו שוב מביאים קרבן. אוי לסבא וסבתא שצריכים להביא את הנכד כקרבן. אוי לאבא ואמא, אוי לאחים ולאחיות.

מורי ורבותי, חברים יקרים, חברים של דני - ישמש דני מופת לסמל כבן-ישיבה לוחם, בשעה כזאת כל הפרופורציות משתנות. מה ערך לכל הדברים הקטנטנים שאנו מתעסקים בהם יום ולילה. הדברים מקבלים משקל אחר, משקל שונה. אולי ננסה לחיות בפרופורציות אלו שאנו חיים כאן. שנדע מה זה עיקר ומה זה טפל. ונדע שיש לנו אב גדול בשמיים ועם כל תשפוכת הדמים, יש מי שמוביל אותנו לחוף מבטחים לגאולה שלמה.

המוות לנצח ימחה - ובא לציון גואל.